

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Сучасні тенденції, що склалися у банківському секторі (введення тимчасових адміністрацій до банків, що визнані неплатоспроможними, наявність збиткового фінансового результату, зростання обсягу резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, зниження кредитної активності банківських установ, що обумовлено погіршенням фінансового стану позичальників та високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку тощо), можна стверджувати, що питання управління якістю системи контролю кредитного ризику є актуальним.

Визначення якості системи контролю кредитного ризику є важливим моментом оцінювання якості його організації та здійснення, а забезпечення високої якості системи контролю кредитного ризику є складовою частиною загальної проблеми з підвищення ефективності діяльності будь-якого банку.

Ми встановили, що якість контролю кредитного ризику характеризується відповідністю вимогам, тобто результативністю прийнятих рішень та дій щодо впливу на рівень кредитних ризиків, метою яких є формування прийняттого співвідношення між прибутковістю та ризикованістю кредитної діяльності банку. Очевидно, що зростання прибутку банку за рахунок ефективного контролю кредитних ризиків забезпечує збільшення його капіталу, покращання іміджу, репутації, забезпечення більш якісного обслуговування позичальників, задоволення інтересів власників, керівників, працівників.

Як правило, у різних системах, ефективність контролю кредитного ризику оцінюється за допомогою єдиного критерію – показника рівня непрацюючих кредитів, що, у цьому випадку, зумовлює концептуальну і методичну обмеженість підходу до проблеми ефективності контролю кредитного ризику.

Невпинне прирощення показника непрацюючих кредитів (NPL) засвідчило незадовільну якість кредитного портфеля. По-перше, зростання значення NPL існує вже після вжиття удосконалених наглядових технологій щодо багатьох банків. По-друге, ідентифікація пов'язаних кредитів на основі попереднього встановлення кінцевих власників та бенефіціарів підтвердила припущення про те, що інсайдерські зв'язки можуть працювати в обидва боки. При бажанні пов'язані кредити можуть або обслуговуватись належним чином, або – перетворитись на канал виведення активів з банків. По-третє, концентрація NPL засвідчила факт політично вмотивованого кредитування та нагляду, які за останній час

підсилюються неоднозначними юридичними рішеннями на користь відтермінування погашення боргів перед державними банками [1].

Ми вважаємо, що доцільним є використання інтегральних оцінок для визначення якості контролю кредитного ризику. На рівні кредитного портфеля банку важливим є встановлення зв'язку між показниками якості контролю кредитного ризику та ефективністю банківської установи. Такий висновок випливає з того, що кредитні операції при високому рівні організації кредитної роботи можуть бути в одних випадках основним джерелом банківського прибутку, а в інших – при відсутності адекватного контролю за рівнем кредитного ризику – основним чинником дестабілізації фінансового стану банку.

Показники ефективності характеризують кількісний аспект регулювання кредитних ризиків і відображають результати вирішення стратегічних завдань банку через фінансові показники. Тобто ці показники дають змогу визначити реальний чи потенційний фінансовий ефект від здійснення контролю кредитного ризику, який відображається на збільшенні прибутковості кредитних операцій, зниженні обсягу втрат банку від кредитування порівняно із зростанням величини витрат на регулювання кредитних ризиків.

Відповідно, методологія оцінки якості контролю кредитного ризику складається з таких етапів: проведення оцінювання ефективності контролю кредитного ризику; аналіз показників ефективності роботи банку, що відображають його діяльність з кредитування; формування моделі управління якістю контролю кредитного ризику банку.

Модель управління якістю контролю кредитного ризику базується на розрахунку оцінки якості управління. В основу даного методичного підходу було покладено гіпотезу про наявність зв'язку між оцінкою ефективності контролю кредитного ризику та показниками ефективності роботи банку, які безпосередньо пов'язані з наданням кредитів.

Ефективність системи управління кредитним ризиком банку залежить від якості та достовірності методів управління кредитним ризиком, до яких належать: уникнення ризику (відмова від ненадійних клієнтів); мінімізація рівня ризику (резервування коштів, розподіл, лімітування, створення систем гарантування); передача ризику (страхування, сек'юритизація, хеджування); утримання ризику (прийняття банком ризику у повному обсязі).

У системі управління кредитним ризиком банку доцільною є деталізація кредитного ризику за видами кредитів із метою його мінімізації. Саме такі можливості надає портфельний аналіз, який базується на матричному методі, який деталізує ступінь ризикованості кредитів залежно від темпів зростання обсягу кредитування та результату коефіцієнта відхилення рівня проблемної заборгованості [2].

Такий підхід дає змогу побудувати матрицю конкурентного позиціонування кредитних ризиків за окремими видами кредитів.

На нашу думку, в сучасних умовах значна частина проблем, пов'язаних з посиленням ризиковості кредитної діяльності банків, зумовлена саме відсутністю стратегічного підходу до управління кредитним ризиком. Такий підхід передбачає виокремлення стратегічної підсистеми управління кредитним ризиком, спрямованої забезпечення процесу прийняття управлінських рішень в сфері кредитування якісною інформацією щодо конкурентного позиціонування окремих сегментів ринку кредитних ресурсів в площині генерування кредитного ризику для банківської установи, яка працює на цьому сегменті.

У даний час одним з найбільш поширених серед інструментів стратегічного управління є портфельний аналіз. По відношенню об'єктної області управління кредитним ризиком банку, стратегічний портфельний аналіз можна розглядати як це інструмент, за допомогою якого менеджмент банку виявляє та оцінює перспективи розвитку кредитної діяльності з метою чіткого визначення галузевих пріоритетів надання кредитів, додержання яких забезпечить необхідну якість кредитного портфеля щодо сукупного кредитного ризику. При цьому оцінюється відносна привабливість активізації кредитної діяльності на різних сегментах ринку кредитних послуг і безпечність кредитної діяльності на кожному з цих ринків.

При цьому головною метою стратегічного портфельного аналізу в системі управління кредитним ризиком є раціоналізація розподілу кредитних ресурсів між сегментами ринку з огляду на, притаманний їм кредитний ризик.

У загальному вигляді схема проведення стратегічного портфельного аналізу в системі управління кредитним ризиком має передбачати: розподіл кредитів на стратегічні одиниці бізнесу; визначення відносної ризикованості окремих стратегічних одиниць і перспектив розвитку відповідних ринків; побудова та аналіз портфельних матриць (матриць стратегічного планування) і визначення бажаної стратегічної позиції кредитного портфеля; розробка стратегії розвитку для кожної одиниці бізнесу.

Отже, для оцінки конкурентних позицій будь-яких об'єктів формування кредитного портфеля банку з точки зору забезпечення його високої якості щодо нівелювання кредитних ризиків можуть використовуватися різні методи, але особливий інтерес, на нашу думку, представляють якісні методи оцінки. Одним із головних інструментів якісного аналізу позиціонування в конкурентному середовищі, обґрунтування стратегічних галузевих пріоритетів формування безпечного кредитного портфеля банку є матричні методи.

Використані джерела

1. Олійник А. В. Проблеми діяльності банків на ринку кредитування в умовах фінансової нестабільності / А. В. Олійник, Ю. І. Атаманова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 1. – С.135-141.

2. Єпіфанов А.О. Управління ризиками базових банківських операцій: [монографія] / А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С.М. Козьменко [та ін.]. – Суми: УАБС НБУ , 2012. – 283 с.